

ВОЛЬНАЯ Беларусь

№ 4.

(Субота)

Выходзіць двойчы на тыдзень.

(24 чэрвеня)

№ 4.

19²⁴ і 25¹⁷
VI Г.

ДЗЕНЬ

ВОЛЬНАЙ БЕЛАРУСІ.

Браты, грамадзяне зямлі Беларускай! У гэтыя дні на ўсёй Дзяржаві Расійскай дзе ёсць беларусы, дзе існуюць беларускія арганізацыі, адбудзецца скарбоначны збор на Нацыянальны Беларускі фонд. Дзе двое зыдуцца у імя беларускае, там нібачна вітае беларускі народ. Рукі ён к нам прасьцірае, кліча на помач к сабе! Браты—беларусы, злучайцеся, гуртуйцеся,—збірайця ахвяры на Нацыянальны Беларускі фонд!

Вялікі дзень на Украіні.

На Украіні сталася вялікая навіна. 10-га чэрвеня (іюня) Цэнтральная Украінская Рада ухваліла Універсал да ўсяго украінскага народу, котрым абвешчаеца аўтаномны лад на Украіні. Гэты дзень застаецца навекі вялікім і нізакірым днём у гісторыі братняй нам Украіны.

У гэты дзень, 10-га чэрвеня найбольш на мові, звычай і супольнасці гістарычнае долі, сястра нашай Маткі-Беларусі стала на ўласныя ногі і зрабілася сапраўднай гаспадыняй у гасподзі сваёй, поўнамоцным гаспадаром маентнасці свае. Пышны расцвет нацыянальных магчымасцяў, вольная вольнасць, культура, прагрэс—вось што рысуецца прад вачыма нашымі у сьветлай будучыні вольнай Украіны...

Слабай была надзея, што петраградзкі Урад зразумея і здаровіць дамаганні народу украінскага: трудна было спадзявацца, што ён пойдзе яму насустрач і дапаможа выявіць край свой праз вагяр рэвалюцыйнай буры моцна арганізаваным, лагодным і добра дапасаваным да творчай чыннасці.

Досыць вагання!

Надзея ня спраўдзілася, спадзяванка ня збылася. Петраградзкі Урад адхіліў усе дамаганні Украінскае Радзі, адапхнуў, як кажа Універсал, працягнутую руку і тым выявіў сваю ніпрыхільнасць і нічуласць да патрэб нізакіраўных нацый.

Цэнтральны петраградзкі Урад ня згадаўся здаровіць справядлівых жаданняў, ён адмовіўся прысці на дапамогу украінскаму народу, пасуліўшы абяцанку праз Устаноўчы Сэйм. Тады, і толькі тады, Цэнтральная Украінская рада мусіла ўзяць справу адбудавання свайго жыцця у свае ўласныя рукі. Польшы і Фінляндзі і мож-

на ўсе даць і зрабіць биз парадзі с Устаноўчым Сэймам, але што можна й на часі для іх, тое ня можна й ці на часі для Украіны і Беларусі. Ен усё чакаў, усё спадзяваўся, вась «прыбед» барын,—барын нас разсудзіў. Урад, бачыш, лічыцца «только с фактамі», пацешаючы сябе у душы, што народ цёмны і нісвідомы,—самадзяравіе аб гэтым парупілося,—і напэўна выкажыцца за мову й культуру расійскую. Але памыліўся. І многа ніспадзевак яшчэ чакаюць расійскую інтэлігенцыю. Бо да гэтага часу яна больш цікавілася батакудамі, як сваімі суседзімі, і ў гэтым сэнсі была аднае думкі с... самадзяравіем.

Беларусь маучыць... Напэўна «благадзенстве» пад крыдламі расійскай культуры...

Ад гэтага часу долі і лёс Украіны у руках самой Украіны. Чым дружнай стане працаваць на карысць роднаго краю, тым спарней будзе праца яе; чым менш будзе звяртаць увагі на гвалт вуліцы і лямэнт з маскоўскаго боку, тым хутчэй увойдзе ў жыццё тое, пра вошта гаворыцца у Універсале, тым скараць складуцца новыя лепшыя парадкі. Чым згадней і мацней будзе трымацца яна свайго ўласнаго гарту, тым здальней павядзе кірунак у справі творчасці свайго вялікаго цвігучаго краю.

Вялікі час перажывае Украіна. Ніхай-жа дзяржаўная мудрасць народу яе дапаможа ёй с хвалай і пашанай выйсці на вольны шлях аўтаномнага істнення! Енчэ кволая ад нічуваната здзеку, уніску і паняверці, цяжка змарнованая самадзяржаўным панаваннем, Беларусь наша, радасна ўзіраючыся у сьветлую будучыню, весела вітае дужэйшую сястру сваю і годасна кажа:

Ніхай жыве Вольная Украіна!

Я. Л-к.

ПРОСЬБА КОМПЕТЕНТНОЙ
Місьць 1934 г.

Цэна асобнаго № 15 кап.

Умовы падпіскі на 1917 год.

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м.	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.
1. 50	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.	10 р.

Падпіска прымаецца толькі с 1-го чысла кожнаго месяца.

Перамена адрэсу—50 коп. Пры змене адрэса конча прыкладаць стары адрэс.

Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны і толькі з аднаго боку наперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.

На ліставанні, перасылку рукапісаў і іншых адказы павінны прыкладацца маркі.

Газета палітычная, эканамічная і літаратурная.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захар'еўск. 18.

Умовы друку абвестак:

(На IV боку газэты) за 1 радок шпальты 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 радкі за адзін раз.

У Н І В Э Р С А Л

Украінскае Цэнтральнае Радзі да Украінскаго народу, на Украіні і по-за Украінаю сушчага.

Народу Украінскі! Народу селян, работнікоў, працоўнаго люду. Волею сваёю ты паставіў нас, Украінскую Цэнтральную Радзі, на варці пра-воў і вольнасцяў Украінскае Зямлі.

Найлепшыя сыны твае, выбарныя людзі ад сёл, ад фабрык, ад салдацкіх казармаў, ад усіх грамад і таварыств украінскіх выбралі нас, Украінскую Цэнтральную Радзі, і накіралі нам шлях і баронца за твае правы і вольнасці.

Твае, народу, выбарныя людзі выставілі сваю волю так:

Ніхай будзе Украіна вольная. Не аддзяляючыся ад усяе Расеі, ня разрываючы з дзяржаваю Расійскаю, ніхай народ украінскі на сваёй зямлі мае права сам кіраваць сваім жыццём. Ніхай парадак і лад на Украіні даюць—выбарныя агульным, роўным, простым і таёмным галасаваннем—Усенародныя Украінскія Зборы [Сэйм]. Усе законы, што павінны даць той лад тут, у нас, на Украіні, маюць права выдаваць толькі нашыя Украінскія Зборы.

Тыя-ж законы, што маюць даваць лад на ўсёй расійскай дзяржаві, павінны выдавацца Усерасійскім Парляментам.

Ніхто лепш за нас самых ня можа ведаць, як парадкаваць сваёю зямлёю. І праз гэта мы хочым, каб пасялі таго, як адбярэцца на ўсёй Расіі, панскія, казенныя, царскія, манастырскія і іншыя землі у ўласнасць народаў, як будзе выданы на гэта закон на Украінскім Устаноўчым Сэйму, права размяр-каваная нашымі украінскімі землямі, права карыстацца імі належыла толькі нам самым, нашым Украінскім Зборам. [Сэйму].

Гэтаж казалі выбарныя з усяе зямлі Украінскае.

Сказаўшы гэтаж, яны выбралі с паміж сябе нас, Украінскую Цэнтральную Радзі, і накіралі нам быць на чале нашага народу, стаць за яго права і тварыць новы лад вольнай аўтаномнай Украіны.

І мы, Украінская Цэнтральная Рада, споўнілі волю свайго народу, узялі на сябе вялікі ціжар будовы новага жыцця і прыступілі да тае вялікае работы.

Мы спадзяваліся, што Цэнтральнае Расійскае Правіцальства, працягну нам руку у гэтай рабоці, што у згодзі з імі мы, Украінская Цэнтральная Рада, зможам даць лад нашай зямлі.

Але Часовае Расійскае Правіцальства адкінула усе нашы дамаганьня, адхінула працягнутую руку украінскага народу.

Мы выслалі да Петраграду сваіх дэлегатаў (послаў), каб яны прадставілі Расійскаму Часоваму Правіцальству нашы дамаганьня.

А найважнейшыя дамаганьня тыя былі вась якія:

Каб Расійскае Правіцальства прылюдна, асобным актам выставіла, што яно ня стаць проціў права нашага народу на аўтаномію.

Каб Цэнтральнае Расійскае Правіцальства па ўсіх справах, датычных Украіны, мела пры сабе нашага камісара па украінскім справам.

Каб мейсцовая ўлада на Украіні была з'еднаная адным прадстаўнікам ад Цэнтральнага Расійскага Правіцальства, т.-е., выбраным паміж камісараў на Украіні.

Каб пэўная частка грошых, якія збіраюцца у Цэнтральную Казну з нашага народу, была аддана нам, прадстаўніком гэтаго народу, на нацыянальна-культурныя патрэбы яго.

Усе гэтыя дамаганьня нашы Цэнтральнае Расійскае Правіцальства адкінула. Яно ня захачела сказаць, ці прызнае за нашым народам права на аўтаномію, права самаму кіраваць сваім жыццём. Яно ўхілілася ад адказу, адаслаўшы нас да будучаго Усерасійскаго Устаноўчаго Сэйму.

Цэнтральнае Расійскае Правіцальства ня захачела мець пры сабе нашага камісара, ня захачела разам з намі тварыць новы лад.

Гэтаж сама ня захачела прызнаць камісара на ўсю Украіну, каб мы маглі разам з ім вясці наш край да ладу і парадку.

І грошых, што збіраюцца з нашае зямлі, адказалася вярнуць на патрэбы школы, асьветы і арганізацыі.

І цяпер, народу Украінскі, нас прымусілі, каб мы самі тварылі нашу долю. Мы ня можам палусціць край наш на безладзьдзі і запінад. Калі Часовае Расійскае Правіцальства ня магло даць ладу у нас, калі ня хоча стаць разам з намі да вялікае работы, дык мы самі павінны ўзяць гэту працу на сябе. Гэта наша павіннасць перад нашым краем і тымі народамі, што жыюць на нашай зямлі.

І праз гэта мы, Украінская Цэнтральная Рада, выдаём гэты універсаль да ўсяго нашаго народу і абвешчаем: ад гэтаго часу самі будзем тварыць нашае жыццё.

Дык вот-жа ніхай кожан член нашае нацыі, кожан грамадзянін сяла ці гораду ад гэтаго часу ведае, што настаў час вялікае працы.

Ад гэтаго часу кожнае сяло, кожная воласць, кожная управа павставае ці земская, якая стаць за інтарэсы украінскаго народу, павінна мець найбольшы арганізаваны стасункі [засіны] з Цэнтральнаю Радаю.

Там, дзе праз якіясь прычыны адміністрацыйная ўлада ў руках людзей ворагі да украінства, прыпісую нашым грамадзянам павесці шырокую дужую арганізацыю дзеля ўсвядомлення народу, і тады перавыбраць адміністрацыю.

У гарадох і тых месцах, дзе ўкраінскі народ жыў у перамяшцы з іншымі, прысёем нашым грамадзянам прысёі да згоды і паразумення з дэмакратыяй і тых нацыянальнасцяў і разам з імі гатавацца да новага справядлівага жыцця.

Цэнтральная рада спадзяецца, што народы ні ўкраінскія, каторыя жывуць на нашай зямлі, гэтак сама будуць дбаць пра лад і спакой у нашым краі і у гэты цяжкі час уседзяжанага безладдзя, згодна аднастайна з намі стануць да працы каля арганізацыі аўтаноміі Украіны.

І калі мы зробім гэтую падгатоўчую арганізацыйную работу, тады мы склічам прадстаўнікаў ад усіх народаў зямлі Украінскае і вырабім законы для яе. Тыя законы, той увес лад, які мы падгатуем, Усерасійскі Устаноўчы Сэйм мае зацвердзіць сваім законам.

Народу Украінскі! Перад тваім выбраным органам—Украінскаю Цэнтральною Радаю, стаіць вялікая і высокая сіяна, якую ёй трэба паваліць, каб вывясці народ свой на вольны шлях.

Трэба мець сілу на гэта. Трэба дужых, смелых рук. Трэба вялікае пароднае працы. А дзеля спрыяння і карысці тае працы на самы перад патрэбны вялікія кошткі, [грошы]. Да гэтага часу ўкраінскі народ усе свае кошткі аддаваў на карысць Усерасійскай Цэнтральнай казны, а сам ня меў ды ня мае і цяпер ад яе таго, што павінен бы мець за тое.

І праз гэта мы, Украінская Цэнтральная Рада, прысёем усім арганізаваным грамадзянам сёл і гарадоў, усім ўкраінскім грамадзянскім управам і ўстановам з 1-е лічбы месяца ліпеня [іюня] накласці на людзей асаблівы падатак на родную справу ды канча і пібавна ў тэрмін перасылаць яго у скарбніцу Украінскае Цэнтральнае Рады.

Народу Украінскі! У тваіх руках доля твая. У гэты трудны час сусветнага безладдзя і распаду пакажы сваёю здольнасцю і дзяржаўным розумам, што ты народ, народ хлебарабаў, можэш горда і дастойна стаць паруч з кожным арганізаваным дзяржаўным народам, як роўны з роўным.

Ухвалено у Кіеві. Року 1917, месяца чэрвеня [іюня] лічбы 10.

Беларуская справа.

Цяперашняя вайна прымусіла расійскае грамадзянства пайсці на Беларусь. Тут, сярод грукату гармат, мора крыві і людскага энку, яно стрэлася твар с тварам з беларускім народам. Гэта прымусовая стрэча ясна паказала, што расійскае грамадзянства ня знаёма ні з этнаграфіяй, ні з історыяй Беларусі. Зразумела, што пізнаёмства гэта апрач памылак і ніпаразумення, нічога добрага ня зрабіла. Гэта мы бачылі у Галіцыі,—тое самае бачым цяпер на Беларусі. Вось спытайце тых, што служачы на нашым краі у розных грамадзянскіх і казённых інстытутах, хто гэта беларусы, якой яны веры, на якой мові гавораць, ці

мелі яны сваю гісторыю, ці маюць сваіх пісьменнікаў, паэтаў, ці ёсць у іх літаратура,—дык ні адтрымаеце жаднага адказу. А калі запытацца аб гэтым тутэйшага «паліка», або пана, дык ён, літаральна, вась што скажа: «а гэта, ўласна кажучы, палікі, але расійскі ўрад і паліцыя перавярнулі яго на праваслаўе... Міцкевіч, Кандратовіч (Сыракомля), Басцюшка—тутэйшага роду, значыць—край гэта польскі». Мейсцовых выхаванцаў расійскай культуры і пытаць ні варта, бо панясуць такую ахіню, што сорам возьме і за іх і за расійскае выхаванне.

Пізнаёмства з гісторыяй нашага краі, з гісторыяй Літоўска-Рускага [беларускага] гасударства, ні знаёмства с тымі гістарычнымі варункамі, што спынілі культуральны поступ ца-

лага народу,—у наш час дастае горкіх skutkaў і цяжкіх ніпаразуменняў. Большасць школьных вучыцельняў ня ведае беларускае мовы і выхавана у тутэйшых семінарыях на здэек з беларушчыны. Пачынаючы з маленства ім упарта цяпці, што «яны ісконі рускія і праваслаўныя», што беларусаў німа і быць ня павінна, што ўсё мейсцовае беларускае ні цікава і ні варта увагі і што ўсе свае думкі яны павінны нахіляць да «матушкі Волгі» і «Москвы б'юлокаменной». І з вучыцельскіх семінарыяў выходзілі ледзьва граматыны, тупыя апастаты (перакінчыкі), с каторымі гаварыць трудна і ні магчыма, як ні магчыма вясці размову с цёмным чалавекам аб лётарыфах ці аб руху зямлі каля слонца. Ад іх, напрыклад, можна даведацца, што Беларусь—гэта Літва, а беларусы—палікі, калі трымаюцца каталіцтва і расійцы, калі яны праваслаўныя. Словам, рэлігія і нацыянальнасць, нацыянальнасць і рэлігія зблудаліся у іх галовах у вадзін калдун.

У палові XIII веку ўсходняя Русь падупала ўладарству татару, а заходняя Русь [Беларусь] з'едналася з Літвой і татаршчыны ня ведала. Калі пачаць гаварыць, што тут, у Мінскай, Магілёўскай, Вітэбскай, Віленскай губ. захаваліся звычэй і ўклад старасвецкай, даўнейшай Русі, што беларусы, патомкі Крывічоў і Дрыгавічоў, мелі і маюць сваю культуру, змагаюцца за сваю самабытнасць і нізалежнасць, захавалі сваю мову і маюць сваю літаратуру, сваіх нацыянальных пісьменнікаў і паэтаў, што ў гісторыі асьветы Расіі ні мала стрэчаюцца беларускіх дзеячоў [Сімон Полоцкі, Мелешні Смартыцкі],—дык гэта выкліча насмешкі як з боку расійцаў, так і палікоў.

Беларусь застаецца таемніцаю, якаясьцю Анатэмай, нават для самой сябе. Беларусі і сябе ні называе беларусам. Ён лічыць сябе «тутэйшым», «чалавекам з забранага краі», а усіх паноў, палікоў і расійцаў,—чужынцамі, наводнікамі. Беларусы, каторых налічвалася больш за 10 мільёнаў, жывуць скрозь па Мінскай, Магілёўскай, Вітэбскай губ., а гэтак сама у паветах

сумежных губэрні Віленскай, Гродзенскай, Смаленскай, Чарнігаўскай і інш. Палікоў на Беларусі або саўсім німа, або пізначая частка ды і гэтая досыць ніпэўная, бо людзі далучаюць сябе да палікоў ні свядома, дзякуючы склаўшымся гістарычным варункам. На усіх беларусаў агулам каталікоў палічваецца каля 3-х мільёнаў, а уся рэшта—праваслаўныя. Калі вы спытаеце праваслаўнага беларуса, хто ён, дык адтрымаеце адказ: «тутэйшы рускі», а каталік: «тутэйшы палік». Каталіцкая вера да апошняга часу лічылася панскаю, а праваслаўная—хлопскаю. Кнігі пішучыя думам прыфтамі—рускімі і лацінскімі. Граматынасьць паміж беларусамі праваслаўнымі вельмі мала пашырана, чаго нельга сказаць аб беларусах каталіках. Беларусы—каталікі амаль ні пагалоўна граматыны, і жанке і мужчыны, што вымагаюцца рэлігійнымі патрэбамі,—патрэбай чытаць катанчкі у касцёлах ці у сябе дома, калі ня маеца блізка касцёлу. Бяз катанчкі каталік—беларус ня пойдзе да касцёлу, а маючы катанчку у руках ён ня лічыць ганебным пайсці у царкву, укланяючы ды паціхінку чытаць і маліцца у той час, як поп адпраўляе праваслаўнае набажэнства. У рэлігійных справах беларус ні фанатыччан і часта у адной хаці можна стрэць, што бацьке каталікі, а дзеці праваслаўныя і наадварот...

Друкаваць па-беларуску было забароняно аж да 1906 г. Кніжка Янкі Лучыны «Вязанка», выданая у 1903 годзі, прайшла праз цензуру нізвычайным шыхам: цензуру сказаці, што яна напісана па-сербску. Летась ген. Эвэрт забараніў выдаваць беларускую газету «Наша Ніва» у той час, як выдавалася польская газета «Kurjer Litewski», дзе патрэбы беларусаў наўмысьля замоўчваліся.

Беларусь бедна і галодна, але ні ад хлеба, а ад хібнасьці асьветы і нацыянальнага ўсвядамленьня. Мо німа на свеці гэткага пракрыўджанага лёсам народу, як беларусы. Яго песні, матывы творчасці паэтаў поўныя скарці і жалю. Селянская звычайная песня—гэта сусветны сум, пакута і слезы.

ПОЛЕ.

Зараслі вы, межы, ў полі
Дзікім зельлем—палыном;
Гаспадар на вас паволі
Раніцой нійдзе с канём...
Не хапіло сіл жаночых
Глыбей зямлю загараць,
На загончыках сірочых
Травы сталі красаваць...
От і трэшце даў Бог лета
А німа гаспадароў,
Не чуто цяпер да сьвета
Як даўней, іх галасоў.
Дзеж падзелісь вы, селяне,
Што нідзе вас не чуваць?
Ды баяцца на пытаньня
Межы свой атказ даваць.
І сіроткай глядзіць поле,
Сумна у даль бягуць шпурі
І не кажучы што за доля
І дзе іх гаспадары.

Якуб Колас.

НА РЭЧЦЫ.

У бераг высокі, дзе лозы растуць,
За хвалямі хвалі бягуць,
І всхліпнае рэчка у пясках залатых
Бы маці на дзеціх сваіх,
І ў беразі вербы залучаюць свой сум
У гэты нерадосны шум;
І небо мяркотна, і хмары плывуць,
Іх слёзы на зямлю цякуць!..
Прыбіты вадой на срэбраны гак,
Ляжыць невідомы бедак,
Ваяка салдацік, ад дому удалі...
Яму не знайшлося зямлі!
Эх, ты, небарака, то знаць на табе
Усё вецер сумуе у вярбе,
І рэчка у хвалях—жалобі бяжыць,
І небо праз слёзы глядзіць.
Ды рэчка запіхне, і вецер засне,
І ласкаю небо зірне,
І ўсе апычце, спазнае час свой...
А людзям—ці будзе спакой?

Якуб Колас.

КАЗКІ ЖЫЦЦЯ. ДАЛЬ.

Зацвіла вясною прыгожая ліпа.
Колькі шуму было тут на гэты час, колькі разнагаласого спеву! Працавітыя пчо́лкі, уселікіе мушкі так бывала разгудуца, што ліпа тагды выяўляла сабою нейкі дзіўны музыкантскі струмент, і здавалася, што тут адбывалася ігрышча. Але адцвіла ліпа, пачало сьпець яе насенне. Расло адно зернятка на самай высокай галінцы. Можэ гэта высачыня і была прычынаю таго, што маладому насенню захацелася кінуць тутэйшы грунт і перабрацца туды. І якое павінна быць пчасьніцке жыць там, калі ад аднаго толькі погляду на прывольле гэтай далі рабілася сьветла і радасна на душы!

Бывала чужы толькі ўзійдзе сонца, чужы расцелюцца на версі лясоў і узгоркаў яго залатые абрусы, як гэта зерня ўжо не звадзіла вачэй ад сіняй далі. Што было у ёй такога, чым паланіла яна, гэта даль, маладое жыццё ліновага дзіцяці?... У тую старонку, адкуль з найлепшага боку выглядала гэтая даль, беглі разломі шырокіх палёў, а на іх межах то там, то сям параскідаліся, як маладзіцы у жніво, дзікія і грушы; ціхіе узгоркі адны за другімі, бы хвалі рачныя, так сама, відаць, цягнуліся да той неяснай і прыгожай далі. А там, дзе поле ўпіралася у цёмную сыяну баравога лесу, на самай граніцы, зьяла, як люстэрка, пакручастая стужка вадзі. А там, яшчэ далей, куды беглі і срэбраныя загібы бліскучай рэчкі, і памыкаліся узгоркі, баравы лес і шырокая поле, ужо ні можна было разглядзець нічога ў асобнасьці, была проста даль, тая неясная, прыгожая

даль, каторая так моцна парывае да сябе душу, даль, над каторай дрэмалі у залатых марах, здавалася, нірухомыя клубочкі кучэравых хмарах.

Есьць нейкае хараство у гэтай неяснасьці, у гэтай безгранічнай далечыні, дзе небо нізка-нізка нахіляецца над зямлёю. Якая ўлада, якая сіла цягне у гэту безгранічнасьць сіняй далі?

—Эх,—уздыхалася маладое зерня,—паліцель бы у гэтую даль!

Пачуў вецер тые уздохі, устаў з-за узгорку, пахінуў пасыя салодкага сапачынку і падляцеў да маладога насення.

—А я і ведаў,—сказаў ён насенню,—што не сёгоння—заўтра, а папросішся ты у дарогу. Трэба, трэба пазнаваць Божы сьвет!

І стало прасіцца маладое насенне у ветра ўзяць яго с сабою і панясьці у аблюбованую даль.

Старой ліпі шкада было пускаць свае дзіця у чужы сьвет, Бог знае куды, але што парадзіць? Можэ там будзе і лепей яму. Дык што станаўіцца панярок дарогі? Мо гэта дарога—дарога яго пчасьніцы? Благаславіла маці у дарогу свае дзіця.

—Ляці, мілая!

Падхапіў вецер маладое насенне і панёсі і лятуць яны, і здавалася самі беглі на спатканне ім прыгожыя узгоркі, зялёныя лагчыні. Пазірае па ўсё маладое насенне і вачам сваім ня верыць: няўжо гэты тые самыя малюшкі, на каторыя глядзела яно яшчэ так недаўна? А дзе-ж іх хараство? Дзе тые гладкія абрысы, дзе грэбняе, што так пугло выглядалі адтуль, з ліпы? А палоскі лясоў? Нават сама рэчка была не такая, якой здавалася яна з далёк. І нейкі неспакой пачынаў пашыбаць маладое насенне. Ой, ці не жартуе з ім вецер: ці туды пйсе

ён, куды прасілася душа?

—А ці сора тая даль, мілы вецер?
—Мы даўно мінулі яе,—адказаў вецер,—а цяпер новая даль перад намі.

ТАРАСГУШЧА.

У ЛЕСІ.

Як малое, падкрыўджанае дзіця уцякаў ён ад тых, што зьянявалі і пагардзілі ім. Не хацеў ён бачыць твару людскога, не хацеў чуць галасоў, поўных бэзупынай іроні і насмешкі, ня хацеў спатыкацца з імі, з іх поўнымі пагарды вачыма.

Ён пачытаў прасіць,—высьмеялі яго, розуму прасіць—аданхнулі яго. Німа яму мейсца паміж тымі, што прысвоілі сабе імя «чалавек».

Куды ісьці? Дзе прытуліць набалеваю галаву? Чым напоўніць апусцелую душу?

Ціхі, цёмны, вялікі лес.

Скрываюць небо і сонца вякавыя сосны і елкі. У іх ног туліцца шмат рагавых лешчыны, а яшчэ ніжэй—цэлае мора папаратнікаў: і шырокіх і вузкіх, і цвёрдых, як з блякіх малыванай, і тоненькіх, павуцінных, як найдаражэйшыя карункі, паміж імі зараслі цёмналістыя чарніцаў, унізанных чорнасінімі пацеркамі ягадаў. А на самам нізе разасланы багаты махавы дыван. Якая рука яго ткала? Чыя багатая фантазія стварыла тые зорчкі, лісточкі, тую безгранічную рознасьць рысунаў, што злажыла гэту чудаўную, чаруючую сваім хараством цэласць?

Мякі, расісты, халодны дыван прытуліў скрыўджанага сына чалавечага роду. Ахаладзіў яго распалёную горам галаву; асьвяжыў запечаныя вусны.

Над ім шумуе лес...

Шумуе ціхім, паважным шумам. Лі-

Беларусь бедна і галодна,—гэта праўда, але ні за тым, што край яго бедны ці сам ён ні працавіты,—працавітасці беларуса пазайдзёшчыць кожны. Беларусь бедна і галодна ад таго векавога застою і уціску з двух бакоў, ад таго нічуванага паняверкі, дзякуючы каторай яна страціла свае школы, асвету і нацыянальную свядомасць. Спачатку польскасць, потым польскасць і русыфікатарства разам спаліндрывалі свядомасць беларуса дашчэнт. Але беларус не пайшоў ні за тымі, ні за другімі; ён замкнуўся ў самым сабе ды як-бы ўпаў у летаргічны сон. Разбуджаны рэвалюцыйнай грывотай, ён блудзіць па цемры, і ня можа ўпціць, хто-ж ён: рускі (маскаль) ці палік? Але сонца вольнасці сьвеціць яскрава і на белым, як сьвет, штандары Беларусі напісана: «ты беларус».

Доктор медыцыны
Прохоров.

1517-1917.

(Да юбілею 400-лецця беларускага друку).

Надта мы, беларусы, нейкі дзіўны народ. Мы мала цікавімся сваім і мала яго ведаем. Гісторыя якога-небудзь Кітая нас пэўне што больш цікавіць, чым гісторыя Беларусі.

А, тым часам, калі ў гэтай гісторыі ёсць слаўных і пекных старонак! Праўда, што калі на гісторыю глядзець, як на сумму вестак аб каралёх ды аб войнах, дык у нас, можа, і ніякое гісторыі ня было. Бо ня з войн, захватаў і гвалту складаецца наша гісторыя. Народ наш ніколі ня меў і ня мае інстынктаў война-грабіцеля. Беларусь ніколі нікога ня крыўдзіла, ня захоплівала чужога; яна толькі баранілася. Слава і характэрна нашай гісторыі крысца саўсім у другом.

Народ наш быў калісь адным з самых культурных народаў у Еўропі. Ён быў як кажуць, «крайнім форпо-

стам Заходняй Еўропы на Усходзі». Тая культура, што расла і ўзмацнялася на Захадзе ідучы на Усход, ня мінала нашай старонкі. Беларусь, ня знаўшая татаршчыны, была ў цесных звязках з Заходняй Еўропай і йшла разам з ёю ў культурным развіцці.

У 1440 року пемец Гутэнберг вынайшоў друк. У 1455 року была надрукована першая Біблія, а праз 28 гадоў пасля гэтага, значыць у 1483 року пачаліся друкавацца кніжкі і для нашага краю. У Кракові залажылася друкарня, дзе і друкаваліся славянскія кніжкі для царкоўнай службы на Беларусі, Украіне і Паўднёвай Славяншчыне. Гэты рок, па праўдзе кажучы, мог бы лічыцца пачаткам з'яўлення друкаванай кніжкі на Беларусі. Аля гэта ня быў спецыяльна беларускі друк.

У 1517 року доктар Францішк Скарына с Полацку пачаў друкаваць у Празе чэшскай Біблію; па-беларуску і для беларусаў. Гэты рок ужо смела можа лічыцца рокам пачатку беларускага друку ня толькі ў тым сэнсе, што кніга друкавалася для беларусаў, але і ў тым, што яна друкавалася па-беларуску, на роднай беларускай мове зваротам на ц.-славянскі лад. У цяперашнім 1917 року прыпадае як раз 400-лецце беларускага друку. Юбілей дужа важны, і яго ня можна прамінуць, пільна ня адзначыць 400 гадоў—гэта салідная цыфра. Як ведама, дык большаю цыфраю з усіх славянскіх народаў могуць пахваліцца адны толькі чэхі.

А гэты важны юбілей з жыцця нашага народу яшчэ нікім ня ўспамінуты. Усе, як быццам, забыліся аб ём. Усе памятаюць, як некалькі гадоў рапай маскоўцы спраўдзілі 350 гадовы юбілей свайго друку, — скоўкі яны паднялі тагды гарнідару. А яны ж спраўдзілі толькі 350 гадовы юбілей друку ў царкоўна-славянскай мове! У нас юбілей пмат важнейшы, а мы маўчым, як бы і ня ведаем. Брыдка перад усімі культурнымі людзьмі!

Запрашаем усіх свядомых беларусаў добра падумаць аб гэтым. Нам трэба як-небудзь згаварыцца, каб цяпер, у часе страпэннай вайны, калі самае паняцце «культура» топчацца ў бало-та, калі людзі ўсю моц свайго розуму

кіруюць на тое, каб як найбольш забіць сваіх братоў,—каб нам цяпер ціха адсвяткаваць свае вялікае культурнае сьвятка.

Павал Кіськевіч.

НА БЕЛАРУСІ.

Сяло Верхмень, Мінск. губ.

11 чэрвеня тут сабралася вялікая грамада людзей і пад кірункам выбарнага на той час старшыні І. Коваленка, зрабіла пастанову аб заахвочванні ў Верхнім коопэратыўнай хаўруснай крамы (Общество потребителей). Было выбрано праўленне,—старшыняю катораго выбран Т. А. Апел, сябрукамі — П. І. Таўкач і А. І. Петрускі. Старшыню сходу—Коваленка—выбраві ў рэвізійную камісію.

У коопэратыў запісуюцца людзі з усяй воласці, ужо запісалася больш 400 чалавек. Відна, што ўсе разумеюць патрэбу і карысць коопэратыву і хочунь зрабіць яго моцным і збудавань на моцным фундамэнці. Грошы селяне даюць ахвотна, і ў працягу кароткага часу, злажылі да 10000 р.

І. К.

С. Верхмень, Ігумен. пав.

Вёска цяпер, як і горад, перажывае нібыталю калатніну. Кожны дзень да яе з'яўляюцца ўсякія дэпутаты, дэлегаты, аратары і агітатары, знаводзюць, нібы то, парадкі; кожны із іх збірае каля сябе людзей, і тлумачэ ім волю. Але відна, ні кожны гэта робіць на карысць народу, а больш іх ідзе ў вёску, каб збіць народ с панталыку, выклікаць недавер'я да Часовага Ураду, зрабіць сварку і знісважэнне аднаго другога, навісьці страх і запаміць ясную волю цёмнай пядоляі.

Гаворучы гэтыя «дэпутаты» больш усяго аб волі: яны людзям толькі і кажуць, што кожны цяпер воля без ніякіх законаў усё чужое забіраць і нікога не прызнаваць. Там дзе ёсць разумныя людзі, дык усё гэта ні так

адбіваецца, але і там цяжка вясці змаганьне с пагрознымі агітацыямі.

У нас, напрыклад, с тыдзень таму назад, сабраўся народ слухаць нейкіх «дэпутатаў». Слухалі яны, слухалі, ды і даслухаліся да таго, што трэба арыштаваць старога пана П. Л. Ваньковіча. Сабралася куча людзей і з адным «дэпутатам», нейкім Королькевічам, пайшлі рабіць обыск у Ваньковіча і арыштаваць яго. Але арыштаваць не было за вошта, дык забралі з сабой дзве стрэльбы і пайшлі.

На другі дзень, начальнік міліцыі, дачуўшыся аб гэтым і, прыказаў вырнуць стрэльбы Ваньковічу і не рабіць ніякіх самаупраўстваў. Аднак селяне стрэльбаў не вырнулі, а павезлі ў Мінскі «Крестыянскі союз», дзе стрэльбы прынялі, і быццам то абсталіся пераслаць у Маскву, як памятку рэвалюцыі.

Ів. К.—ак.

М-на Рубяжэвічы, Мінск. губ.

Селяне нашага мястэчка нават цяпер нічога ня робюць, усё чакаюць, калі нехта за іх зробіць. Ня звыклі яшчэ людзі да грамадзянскай справы.

Нейкіе тут паны раздавалі селянам бляшкі, каб яны ў кожнай вёсцы запісвалі усіх каталікоў. На што гэта рабілася—німа ведама. На бляшках стаў загаломак: «Spis polskiej ludnos'ci z gruntami». Ніхто ня ведае мэты гэтых спісаў. Цёмныя людзі ходзяць па вёсках...

М. Лішукевіч.

Голас беларускага селянства.

ВІТЭБСК. 17 VI. Губэрнскі з'езд селян у Вітэбску ўхваліў рэзалюцыю, што найлепшай формай адбудавання Дзяржавы Расійскай ёсць федэратыўна-дэмакратычная рэспубліка. З'езд жадае аўтаноміі Беларусі, нацыяналізацыі школы (навуцэнне ў роднай мове) і раўнапраўія народаў усіх нацый Расіі.

Зямельная справа разважаецца Устаноўчым Соймам (Учредительным Собранием), а землю раздзеліць Беларуская Рада. Воласное земства магучы чыннік развіцця вёскі. Паведавае земства рэарганізаваць на лепшых

тосым голасам, поўным жалю над рыўдай лежачага ў яго нагах чалавечага сэрца. Разважаў гора яго, боль яго..

Але памалу голас лесавога шуму траціў кволыя зыкі, набіраў цвёрдасці, моцы, гаварыў ён аб бязмернай сіле тых, хто носіць у сваёй душы прабацьчынне слабасцей людзкіх, аб моцы і шчасці тых, што умеюць адчуваць боль мільбнаў, бо ў тым болю знікае іх уласны стогн,—боль знікае, як шчопца пяску ў хвалях Сахары. Гаварыў шум лесавы аб красе зямлі роднай і аб тэй вечнай жыватворнай крыніцы спакою і шчасця, што льсца ў душу чалавека ад пачуцця красы і моцы натуре...

І сьціхала боль і сьціхала бура ў грудзях чалавека... Як маланкі захмуранае неба, праяснялі яго думкі новыя абразы, новыя пачуцця...

Ён зразумеў, дзе шчасце і вера, і моц духа...

Лес заціх... Толькі недзе, у густарні яго, сьціха звалілі птушчыныя галасы.. Чалавек стаў з паднятай галавой, з сьветлай думкай у вачах і моцным, радасным голасам прасіў магучы лес і матку-зямлю благаславіць яго на новае жыццё.

І сьціха зашумеў лес, благаслаўляючы чалавека. Нахіліўшы галы свабодна пранускаючы ясны прамень сонца. Прабіўся праменчык на галаву адрадіўшага чалавека і аўраляй святасці акружыў яе...

Да ног яго туліліся папарацены, чарніцы і разналісты мох...

Зосьня Верас.

Віленскіе ўспаміны.

Залезны воу.

Змоук рог паліўнічы. І людзі і псы абступілі князя Гэдыміна. Забра-

лі князя. Князь прылёт сапачыць, як і быў ён, у зброі залезнай, на вісокай гары ля Вілейкі. Зоркі у небі гараць. Ноч пануе кругом. Ветры казкі сьвіе гаворунь. У хатках убогіх, ля бурнай Вілейкі спяць ціха ратаі-селяне.

У лесі дубовым палае агонь,—там жрэцы падліваюць жывіцы-смалы, вандалоткі кладуць хварасціны. І глытае ахвяры Пярун...

Князь глядзіць: што за чуд—воук залезны стаіць і блішчаць, як вуглі, яго вочы. Воук завуў на усход, воук завуў на захад і на поўдзень, на поўноч так сама. Ажно рэха трашчала ў дёмных лясках, грывалася паветра наўкола... Воук залезаў зубамі, аж кроў пацякла. І нацеліў свой лук на яго Гэдымін. І стрэла за стрэлай загугла, ня мінаючы кожнай воўка. Панадаў князь у мату надзіва. Толькі воўка ня брала стрэла,—толькі звон раздаваўся ў паветры. Нібы сталь аб залеза звінела стрэла і лясца ў піз, на каменныя. Апусціў свой каўчан Гэдымін. Чо рабіць,—о Пярун? Воук раз'юшаны леза на князя. Прытаіліся псы, паўцякалі ўсе служкі кудысьці. Князь адзіп... Воук напэўна зарэжа. Хутка сьмерць... Князь хвацецца раптам за сэрца. І прагнуўся... Гэта-ж сон!.. Цішыня, месяц зьяе на небі. І ваякі і слугі стаіць увакруг ды чакаюць прыказу ад князя...

Князь ад вечнага вопішча склікаў жрэцоў і свой сон раскаў ім на дзіва. «Гэта воля багоў», адказалі жрэцы, «а будучыні вестка сьвятая. Дык паслухай нас князь-уладар, як тлумачыць трэ вестку нябесаў.

«Над Вілейнй ўзойдзе сонца-краса, устане горад вялікі, прыгожы. І да зор, да нябес гмахі будучь расьці. І дыямэнт і мрамор заморскай зямлі заварожуць даліны і горы. І ўсе людзі сумежных зямель плысці будучь

сюды, нібы хвалі. Песні гораду будучь складаць, на паклоны багом сюды пойдуць; пабажэнства паўстане вялікае тут, пазыходзяцца людзі са сьвету. І ў абоймах Вілейкі, між лясцоў і садоў, пмат выкоў будзе жыць гэты горад»...

Збудоваў Гэдымін на вісокай гары аж да хмараў цэгляна замчышча. І зьявілася гняздо тых магучых арлоў, што сталіцаю Вілейню зрабілі.

З. Бядуля.

СТАРАСЬВЕЦКІЯ ЛЯГЭНДЫ.

Рак.

Бог тварыў сабе мір. Усе стварэньня прышлі да яго ды пакланіліся, Бог уставіў кожнай твары вочы, каб усе паглядзелі на Яго. Пасля ўсіх прыпоўз рак. «Дзе-ж ты, рак-небарак, валачыся дагэтуль? запытаў Бог. «Поркаўся тамака ў карчо!» адказаў рак ды ня кланяецца Богу. «Азьмі, рача, сабе во гэтыя вочы, якія тутака засталіся!» сказаў яму Бог. Рак панадаў сваімі кленнямі тры вочы ды й кінуў іх пад ногі Богу. «Азьмі іх сабе, гэтыя паганяны вочы ды устаў, куды хочаш, а мне іх ня трэба!» сказаў пагардліва рак ды адварнуўся к Самому Богу задам. «Дак ні Мне-ж гэтыя вочы трэба, паганяны рак, а табе!» загрымеў Бог ды уставіў раку вочы ў зад.

С тых пор у усіх твараў вочы-як вочы, а ў рака—ззаду.

Мядзьведзь.

Было гэта даўно. Бог са сваімі сьвятцамі ішоў па дарозі. Усе людзі кланяліся яму, а адзін галуза-бязбацькавіч стаў дражніцца. Сьвятцы доўга угаварвалі гэтага галуза, но ён іх ня слухаў. То с аднаго боку кінацца на Бога, то з другога, а Бог ідзе ўсё сваёю дарогай і ня глядзіць на яго.

Тады галуза забег наперад, схаваўся за яварыну і сідзіць. А Бог ідзе сабе ціхінька па дарозі, а за ім сьвятцы. Толькі што яны параўняліся з яварынай, як адтуль выскачыў галуза, прысеў на карачкі, выцягнуў морду ды на Бога: «гы-ы-ы!»

Ня стаў цярыць болей гэтага Бог і сказаў: «Увесь свой век ты хадзіць-меш так, як цяперака ходзіш!»

С тых пор і ходзіць той галуза мядзьведзем на карачках, выставіўшы морду. (І. Л. Сербов. «Білорусы-сакунь»)

Гаратаю.

Ары, ары, чалавечэ, ары
Ад рання зары да ночнай пары.
Сопку тваю ты нанова наладзё,
Лепш каб было чалавечэ, гараць,
Коніка-сябра свайго паганяй,
Хлеба скарынку с сабою вазьмі,
Чуць толькі сьвет—ты с сахой выхадзі.
Постаць на полі сабе адвядзі,
Кідай барозны ты с краю у край
І родную песьню ціха спевай,
Цьвёрдую глебу рэж і ўздымай,
Роўна і плытка барозны складай.
С шпур за межу ня кідай зямлі
Чыста ж яе у загон прылажы,
Добра глядзі каб агрэха ні даць,
Усё, як належыць, на полі урадзё,
Чыста ад пырынку поле апратай
(Поле тваё гэтым зельлем багата)
Бо калі ў пырыні зерняты пасееш
С працы свайй карыстаць не здадзеш,
Усё ён заглуньць і сам узрасьне,
Сваім карэньням зямлю ўпліае
С поля зьбіры ў адну кучу каменны
Бо яны толькі замінаюць дарэмна;
Усё добра зрабіўшы, сей чыстае збожэ
Тады табе Бог у рабоці паможэ
Дык жэ працуй, чалавечэ, ары
Ад рання зары да ночнай пары,
Бо калі ў пару зямлі ні ўзгарэш,
Збожэ ні многа ў восень зьбіраеш.
Міхась Мацэла.

пачатках. Мір трэба зрабіць без анэксіі і кантрыбуцый, але калі патрэбна ваяваць, дык на вайну павінны ісці ўсе. Хлебная манополья пакадана, але адначасна трэба нарміраваць цэны на фабрычныя вырабы і іншыя рэчы першага ужытку. Трэба запэўніць гаспадарку вясковай інвентаром [гаспадарскімі прыладамі] і работнікамі. Павіннасьць хлебарабаў—падтрымаць «пазычку свабоды».

АПОШНЯ НАВІНЫ.

Агульныя весткі.

Устаноўчы Сэйм. Дзень збору Устаноўчага Сэйму (Учредительнаго Собрания) назначан на 30 верасня г. г. [Выбары у Сэйм адбудуцца 17-га верасня 1917 г.

Большасць петраградзкіх газет трымаецца тае думкі, што скліканне Сэйму у такі кароткі тэрмін мае многа нывгод, але і іншага выхаду німа.

Скасаванне чыноу.

Міністр юстыцыі (судовых спраў) аддаў прыказ у кароткі тэрмін апрацаваць праект аб скасаванні усіх грамадзянскіх чыноў (ушпаўнаванне за службу ці што іншае).

Аўтаномнасць Украіны.

Універсал Цэнтральнае Украінскае Рады ня стрэў прыхільнасці нават сярод сацыялістычнай расійскай інтэлігенцыі. «Рабочая газета», напрыклад, піша, што «Пытанне аб арганізацыі нармальнага сумеснага жыцця многалікіх нацыянальнасцяў Расіі нагата складанае і вельмі труднае. Трэба толькі паставіць гэта пытанне, каб адразу ўгледзець усе борзаспеласць і відавумства таго, на што адважылася Украінская Рада, асабліва калі ўзяць на увагу тое, што ўсе дзеіцы у варунках ваеннага часу і поблізку к фронту».

Праўда, нацыянальныя пытанні трудныя, але ні ў тым сэнсі, якога трымаецца «Рабочая газета». Хіба сама рэвалюцыя—справа простага гатунку, і ўсё што ціпер чыніцца, дык чыніцца ці ў ваенны час і ці поблізку к фронту? Тым часам Часовы Урад ня звяртаў увагі на ваенны час, як звяртаўся с абяцанкай вольнасці да Фінляндыі і т. д...

«Новая жизнь» М. Горькага кажа, што аўтаномія Украіны пераходзіць ад цэнтралістычным эканамічным тэндэнціям і піша аб якойсь эканамічнай і культурнай ізаляцыі, хоць універсал пра гэта нічога ня гаворыць. Мала гэтага, «Новая Жизнь» наагул проці нацыянальнай аўтаноміі і тым дае права прадстаўніком падтрыжання нацый ня верыць расійскай інтэлігенцыі. Нідосыць надрукаваць у праграмы, што кожная нацыя мае права на самаўсвядомленне. Муці сапраўды, як выставіўся Мілюков, расійскае грамадзянства у культуры-нацыянальных справах лічыцца «только с фактами»,—разумеі с сілаю.

«Дело Народа» гаворыць пра аўтаномію Украіны кускамі самота міністра Чэрнова. Нахваліўшыся сваёю, С.-р. праграмаю, што яна трымаецца прынцыпа дэцэнтралізацыі Расіі і адбудавацца яе на федэратыўных падвалах, ён, як-бы хоча сказаць, што праграма праграма, а жыццё і істота расійскага цэнтраліста штось іншае. «Універсал, піша В. Чэрнов, гэта акт без адпаведальнай паліткі. Гэта дэнінство у нацыянальным пытанні». Вось табе і маея: на панерцы федэрацыі, а на дзелі—прач культурна-нацыянальную аўтаномію «Нашему здраву не препятствуй»...

З Украіны.

Кіев. Камітэт Цэнтральнае Украінскае Рады паставіў скласці генеральны сакрэтэрыят для кіраўніцтва справамі: грамадзянскімі, грамадзянскімі, харчавымі, зямельнымі і іншымі.

Чарнігаў. Чарнігаўскі губэрнскі зезд селянскага хаўрусу ўхваліў гэтку пастанову аб зямельнай справі: уласнасць на зямлю заасовываецца; зямля дарма адыходзіць да Украінскага зямельнага фонду. Зямля даецца таму, хто на ёй сам будзе працаваць і ня больш таго, колькі хто можа апрабавіць адзін, без найміта. Надзелюцца зямлёю перш за ўсіх мейсцовыя жыхары. Лес і вада аддаюцца пад загад Украінскага Сэйму.

ВАЙНА.

Прыказ арміі і флоту. (Петраград, 18 чэрвеня).

Расія скінула с сябе кайданы няволі і цвёрда паважылася абараніць свае права, гонар і вольнасць. Веручы у братэрства народаў, дэмакратыя расійская звярнулася да ўсіх ваюючых гасударстваў с гарычым заклікам скончыць вайну і замірыцца на пачэсных для ўсіх варунках. Але ў адказ на заклік да братэрства вораг паклікаў нас да здрады. Аўстра-германцы прапанавалі Расіі сепаратнае замірненне і, думачы прысудзіць нашу бачнасць братаннем, рынуліся на нашых хаўрусікаў, маючы на увазі разбіцц спачатку іх, а потым нас. Ціпер, праканаўшыся, што Расія ня падманулася, вораг пачынае прытражаць нам і сьцігвае сілы свае на наш фронт.

Воіны! Айчына ў небезпечы. Вольнасці і рэвалюцыі пагражае гібель. Настаў час, і армія павінна споўніць сваю павіннасць. Вярхоўны Глаўнакамандуючы нап, ушанаваныя паводамі павадыр, даводзіць нам, што кожны дзень нашага блыжыняга стаяння на фронці, толькі ўмацоўвае ворага і што толькі дружным і адважным націскам мы раскідаем і зблугаем пляны яго. Затым у поўнай сьведомасці вялікай адпаведальнасці перад Айчынаю, я, ад імяні вольнага народу і яго Часовага Ураду, заклікаю армію, ўмацаваныя сілаю і духам рэвалюцыі, ісці на ворага. Ніхай вораг пачакае банкетавань пабеду над намі. Ніхай ўсе народы ведаюць, што ні на слабасці гаварылі мы аб міру, ніхай ведаюць, што вольнасць пабольшаць нашу моц.

Ахвірэры і салдаты! Ведайце, што уся Расія благаслаўляе нас на вайнічы подвигі. У імя вольнасці, у імя сьветлай будучыні Родзіны, у імя трывалага, моцнага і пачэснага міра прыказваю вам—уперад!

Міністр ваенных і марскіх спраў.

А. Керэніскі.

Прыказ Глаўнакамандуючага арміяй Заходнага фронту.

Расійская армія паўднёва-заходнага фронту сядога набіла ворага, прарваўшы яго лініі. Пачынаецца апошні бой, ад каторага залежыць лёс расійскага народу і яго вольнасці. Нашы браты на паўднёва-заходным фронці крочаць (пасуваюцца) уперад, ня шкадуючы свайго жыцця, чакаюць ад нас борзай помачы. Мы ня будзем прадаўцамі. Хутка пачуе вораг гром і лашых гарматаў. Заклікаю войска заходнага фронту напружыць усе свае сілы, каб хутэй прыгатавацца да наступу на ворага. Начай пракляне нас народ расійскі, каторы даручыў нам абарону свае вольнасці, гонар і маентнасці.

Денікін.

Заходны фронт.

18 іюня. У кірунку Залочэўскім і Брэжанскім ідзе вялікі артылерыйскі бой. За бой 18-го іюня мы ўзялі у палон 173 ахвірэры, больш за 10.000 салдатаў, 7 гармат і 7 пулемэтаў.

24000 забраных у палон.

ПЕТРАГРАД. 21-VI. Па агульнаму падрахунку выходзіць, што за тры першыя дні наступлення 18, 19 і 20 чэрвеня забрано ў палон каля 24000 чалавек і нмат трафону.

РЭЗАЛЮЦЫЯ.

рабочых—беларусаў Нарвскага раёна
у Петраградзі.

На адбыўшымся 1-го іюня г. г. у будынку Пуцілаўскага заводу мітынгу Беларускай Сацыялістычнай Грамады, на каторым было больш, як 300 чалавек, ухвалена гэтая рэзалюцыя па нацыянальнаму пытанню:

Вітаючы лёзунг вольнае самаўсвядомленне народаў, мы беларусы—рабочыя Нарвскага раёну бярэм яго пад сваю абарону і лічым яго адным з важнейшых артыкулаў свае праграмы.

Побач з другімі і Беларускаму народу павінна быць дано права на свае культурна-нацыянальнае самаўсвядомленне, як асобнасці, ухадзячай на аўтаномна-федэратыўных падвалах (пачатках) у склад Расійскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Толькі вольным злучэннем наасобных нацый грунтуецца [складаецца] сіла і моц пэлага гасударства, і толькі нацыянальнае самаўсвядомленне ёсць пэўны шлях да інтэрнацыяналу. Адабранне гэтага права у нацый і перашкоды на гэтым грунці на руку прыхільнікам гвалту у самых жорсткіх яго праявах, а тактыка ўціску над нацыянальным рухам толькі карысна рэакцыянерам усіх толкаў і афарбовак.

Небесна для нацыянальнага самаўсвядомлення Беларускага народу вельмі вялікая і пагражае яму з двух бакоў: з боку польскіх мейсцовых нацыяналістаў—зямляўласнікаў, буржуазіі і ксяндзоў палонізатароў, маючых на мейсц. уцэнне беларусаў да Польшы, і з боку чэрнасоцыяльных расійцаў і мейсцовых беларускіх перакінчыкаў, каторыя, захістаўшы сябе дэмакратычнымі лёзунгамі, лямэнтуюць аб германскіх іштрыгах, пагражаючых еднасці Расіі.

Мы, рабочыя Нарвскага раёну, як дзеці і сыны працоўнага дэмакратычнага 10-і мільённага Беларускага народу, павінны ўзяць долю свае роднае Беларусі разам з працоўным Беларускам народам у свае рукі і абараніць яе ад гвалту і ўціску з абудых бакоў, як польскага так і расійскага, дапамагаючы ёй у справі вольнага культурна-нацыянальнага адраджэння.

Азнаёміўшыся з праграмаю Беларускае Сацыялістычнае Грамады, як партыі, маючай сваім грунтам інтэрнацыянальны рэвалюцыйны сацыялізм, прыняём яе сапраўднай паказчыцай волі працоўнага Беларускага народу і становімся пад яе штандар змаганьня за сацыялізм, за інтэрнацыянал, праз самаўсвядомленне ўсіх народаў наагул і Беларускага у асобну.

Старшыя мітынга: Барысёнан.

Сакрэтэр: Сахута.

Як павінны разумець селяне свабоду.

Што такое свабода і роўнаправіе?

Хто быў свабодным і вольным за быўшым царом і хто свабодны і вольны цяпер, у гэты час? Грамадзяне! я думаю, што кожан з нас ведае, хто тады быў вольны і свабодны. Гэта вольны хто: пачынаючы ад старшынці, пісара, курадыка і стражніка,—ўсе пань, багачы, капіталісты і прамыслоўцы былі свабодныя пры скінутым цару.

Чаму-ж у той час мы ня былі свабоднымі? За тым, браты селяне, што цар аддаў нас у рукі гэтым свабодным «фараонам». Вось што вырабляў з намі скінуты цар, гэты, «памазаннік Божы». Праўда, мы ведаем з гісторыі, што цары памазваліся на царства, але яны самі ніколі ня слукалі Божых прыказанняў. Каб ім і іх сваяком с прыхільнікамі багатырамі добра жылося, дык яны здэкаваліся з народа і ня баяліся Бога-закона. Як браты у Бібліі прадлі свайго брата Яэпа купцом у Эгіпет, так цары прадавалі у няволю народ наш купцам, паліцкі і багачом. Але як брат Яэпа самі паналі у палон да фараона, дык гэтак цяпер цар з міністрамі паналі у вастрог за залежныя краты. Ціжжа жылося братом Яэпа і іх дзецям у фараона.

З іх здэкаваліся, прымушалі рабіць самую цяжкую работу, адбіралі апошні грош, трымалі іх у холадзі і голодзі, і ніхто ня меў права скарадзіцца на сваю горкую долю. Ці-ж ні тое самае вырабляў з намі наш «свабодны фараон», наш скінуты цар?

Пан Бог міласэрды бачну пакуту людзей і пасылаў сваіх выбарнікау аслабляць людзей, вызваляць іх с царства пакуты, аьдзеку і паняверкі. І яны ішлі да бедных людзей, усьцешалі іх ласкаю Божаю, добрым словам і разумнаю навукаю. Яны самі, на уласныя вочы, бачылі тую пакуту, тые кайданы залежныя, каторымі народ быў закован, і пакладалі жыццё свае, каб вызваліць народ с кайданаў няволі. Збаўцамі з эгіпскай няволі былі Маісей і Ар-н. Сэрца дрыжэла ад радасці у людзей, гледзючы на сваіх збаўцалеу. Людзі верылі ім, але былі і такія, што сумневаліся ды нават падгаварывалі другіх ня слухаць іх і рабіліся ворагамі выбарнікау Божых.

Селяне! Ёсць і у нас выбарнікі Божыя. Гэта тые сацыялісты, барцы за зямлю і волю народу, што вярнуліся з Сібіры, з каторгі, турам, астрагоу. Яны ішчэ у 1905 годзі хадзілі на вясках і селлах і казалі, што трэба рабіць, але народ мала слухаў іх, ня даваў веры ім, і нават лавіў іх, ды аддаваў паліцкі. А цар пасылаў іх на шпыніцы, у каторгу, у Сібір на засланне. І за што? За тое толькі, што яны па прыказанню Божаму, маючы сьвятлейшы розум, хацелі навучыць людзей, як змагацца за зямлю і волю. Народ сам адрагнаў ад сябе тых, хто жадаў яму лепшае долі і памагаў цару лавіць іх. Ці-ж гэта добра?

Селяне! Ніхай ня будзе с паміж нас ворагаў прыхільнікам і спагадачом нашым. Кожан з нас мае розум і можа разабраць, ці яму кажуць кепскае ці добрае. Будзем жыць згодна, па-братэрскі, бо толькі у згодзі і еднасці сіла. Калі венык зьвязан, дык паламаць яго пельга, а калі разьвязаць, дык па аднаму дубчыку паламаць легка.

Грамадзяне! Што такое свабода? Свабода—гэта значыць, што кожан з нас мае права выказаць свае думкі аб сваіх праблемах і кожан з нас мае права на тое, каб яго патрэбы былі здаволены. Аб гэтым цяпер можна сьмела гаварыць усеюды і ніхто ўжо ні арыштуе і ні пасадыць у вастрог, як рабіў гэта цар з міністрамі. Цяпер трэба памагаць тым добрым людзям, каторыя змагаліся за зямлю і волю і кепска робяць тые, што ім ня даюць веры ды кажуць, што гэта толькі так сабе, на час вайны, а ў скончыцца вайна, дык і нічога гэта ня будзе.

Селяне! рэвалюцыянеры і сацыялісты бачылі пакуту працоўных людзей і ня маглі маучаць Яны ня шкадавалі жыцця свайго, каб дапамагчы людзям, каб расталкаваць ім, што, як і да чаго. Яны тварылі волю самота Бога, бо жадалі праўды і справядлівасці на зямлі. У ціперашнюю страпэнную вайну рабочыя і салдаты зразумелі і паслухалі сацыялістаў, скінулі цара, арыштавалі яго міністраў і палажылі аснову волі усяго народу. Ніхто-б з нас бедных і цёмных людзей ня адважыўся прагнаць цара з яго пакельным панаваннем, а яны, сацыялісты, зрабілі гэта. Яны сьмела ішлі проці цара і ня баяліся кары, бо сталі за праўду. Гэтак сама апосталы ня баяліся пакуты і з радасцю ішлі на сьмерць за людзей. Трудна пералічыць, колька наш цар—фараон перабіў і замучыў людзей за добрае дзела.

Цяпер у нас добрае правіцельства, будзем трымацца за яго і споўняць усе яго прыказаньня і прыказаньня Рады Рабоч. і Салд. Дэпутатаў, калі яны будуць на карысць нам і Усім працоўным людзям. Трэба нам трымацца дружна і згодна, каб ня сталася з намі тое, што было з жидоўскім народам. Ён ня слухаў Божых прыказанняў і за гэта сорака год блудзіў па пустэлі.

Калі зроўніць прамінулае жыццё с цяперашнім, дык мы ўгледзім, што тады праўды ня было, а хто меў, больш грошай, той і рабіў, што хацеў у таго і праўда была. Калі бедны чалавек шукаў сабе праўды, дык яму крычалі: «Пашоу вон,—мужык, абаранец!» І толькі цяпер адчыніўся нам сьвет.

Селянін вёскі Каханаўшчыны, Мін. пав.

С. Г. Матусевіч.

Рэдактар—Я. Лёсін.